

SZAKÁLY SÁNDOR:
TRIANON, HONVÉDSÉG, HÁBORÚ, SPORT.
Válogatott írások Magyarország XX. századi történelméről.
 Kárpátia Stúdió, Budapest, 2013.

A kötet tanulmánykötet, azaz a szerző korábban különféle helyeken (folyóiratokban, tanulmánykötetekben) megjelent írásait adja ismét közre. A válogatás szempontjaira vonatkozóan maga a kötet címe ad iránymutatást: valamennyi tanulmány témája kötődik Trianonhoz, a honvédséghez, a második világháborúhoz, vagy a sporthoz. Ennek megfelelően a kötet 21 írását gyakorlatilag négy csoportra oszthatjuk (magában a kötetben a tanulmányok nincsenek csoportosítva), úgymint:

1. Trianon
2. Honvédség
3. Magyarország és a második világháború
3. Sport és honvédelem

Az első csoport – Trianon – mindössze egy tanulmányból áll. *„A trianoni békediktátum”* című tanulmány röviden bemutatja a békediktátum megszületésének történetét, ezen belül részletesen foglalkozik az Apponyi Albert által vezetett békedelegáció párizsi tevékenységével.

A tanulmányok második csoportja – Honvédség – nyolc tanulmányból áll. Ezek közül egyet emelünk ki jelent recenzióban. *„A magyar királyi honvéd tisztikar és a 'zsidókérdés' (1938–1942)”* című tanulmány azt mutatja be, hogy milyen konkrét következményei voltak a honvédségre nézve az ún. zsidó törvényeknek (első: 1938. évi XV. tc; második 1939. évi IV. tc.), pontosabban, hogyan kerültek azok végrehajtásra a honvédség keretei között. Az általunk második csoportba sorolt többi tanulmány témája igen széles és színes palettán mozog, van itt segélykérelem 1928-ból, továbbá egy nősülési engedély története, és így tovább.

A tanulmányok harmadik csoportja – Magyarország és a második világháború – szintén nyolc tanulmányból áll. Ezek közül hármát emelünk ki jelent recenzióban. *„A volt-e alternatíva. Magyarország 1939–1941”* című tanulmány arra keresi a választ, hogy volt-e lehetőség arra, hogy Magyarország kimaradjon a második világháborúból. A szerző bemutatja, hogy a magyar külpolitika 1941-ig sikeresen távol tartotta az országot a háborútól (bár a szovjet- finn háború során támogatta Finnországot). Végül 1941 áprilisában (a széthulló jugoszláv állam megtámadása), Magyarország bele sodródott a háborúba, majd 1941 júniusában még tovább lépett ezen az úton. Az ehhez a témához szorosan kapcsolódó *„A Magyarország hadba lépése”* című tanulmány a Szovjetunió elleni hadba lépés diplomáciatörténetét foglalja össze.

A második világháborús témakört mintegy lezárja a *„Népbíróági eljárások a magyar királyi honvédség és csendőrség tagjai ellen”* címet viselő tanulmány. Ebben a szerző rámutat arra, hogy a magyar történelemben 1944–45-ig nem volt példa arra, hogy a háborút a vesztes oldalon befejező haderő tagjai ellen eljárásokat indítson az „új hatalom”, amely létre jöttét épp annak köszönhette, hogy az eljárás alá vont személyek „elvezítették” a háborút. A szerző arra is felhívja a figyelmet, hogy népbíróági eljárásokat lehetővé tevő törvényi kereteket (81/1945. ME, 1440/1945. ME, továbbá az 1945. évi VII. tc.) a független Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága 1994-ben mint alkotmányellenes jogi eszközöket hatályon kívül helyezte.

A tanulmányok negyedik csoportja – Sport és honvédelem – szintén négy tanulmányból áll. Ezek közül talán a legérdekesebb *„A sportos katonatiszt. Adalék Gömbös Gyula kato-*

nai pályafutásának rekonstrukciójához” címet viselő tanulmány. Ebben a szerző Gömbös Gyula viszonylag rövid katonai pályafutásának (1905–1919) 1914 előtti szakaszát dolgozza fel, különös tekintettel a későbbi miniszterelnök sporttevékenységeire. Külön érdekessége a tanulmánynak, hogy a szerző megtalálta és a tanulmány keretei között közölte a bécsi Katonai Vívó- és Tornatanári Tanfolyam Gömbös sportteljesítményeire vonatkozó (Gömbös 1909–1910-ben volt ezen tanfolyam hallgatója) adatsorait. Így például megtudhatjuk, hogy Gömbös milyen teljesítmény nyújtott fekvenyomásban.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a kötet áttekintő képet ad Szakály Sándor 2007 és 2012 közötti munkásságáról. Bízunk abban, hogy a szerzőnek az „Előszó”-ban alábbi módon megfogalmazott kívánsága mihamarabb teljesülni fog: *„S mit remélek? Azt, hogy talán ezek az írások segíthetnek jobban megértetni tisztelt Olvasóimmal XX. századi történelmünket, s akik elolvassák a kötetet, talán elfogadják tőlem, hogy történelmet írni csak a sine ira et stúdió elve alapján, azaz harag és részlelhajlás nélkül érdemes.”*

Gulyás László